

David Gribble: A legyek ura: Egy totális félreértelmezés

december 28, 2022

Idén van az ötvenedik évfordulója annak, hogy kiadták először William Golding „A legyek ura” c. regényét, és ebből az alkalomból újra felbukkant sok homályos félreértelmezés is. Az 1958-as olcsó kiadású könyv fülszövege – a Times könyvismertetője – így szól: „Mr. Golding pontosan ismeri a fiúk természetét, lenyűgöző képzelőerőről és élénk realizmusról tesz tanubizonyságot, amikor lefesti a fiuk által megteremtett még korántsem bejáratott, ám veszélyekkel teli világot, melyet a nyers természet tesz még brutálisabbá, és vezeti el az olvasót a véres katarzishoz... tanulságos és lebilincselő mese.”

Mások ennél még tovább mennek interpretációikban, és a könyvet mint írásos bizonyítékot tárják elénk a gyerekek vadállati mivoltának egyetemességét alátámasztandó. Ám, hogy a fikció hogyan bizonyíthatna bármit is, nehéz felfogni. Már-már beszélünk Legyek-Ura-szindrómáról is, melynek fő tünete a felnőttek irányítása és ellenőrzése alól kikerült fiúk állatias vágyainak azonnali felbukkanása.

A történet valóban izgalmas, ám a valóságtól teljes mértékben elrugaszkodott.

Egy csapat fiú egy termékeny trópusi szigeten reked, miután repülőgépüket támadás éri. Sértetlenül landolnak a szigeten, egy – már amennyire én értettem – találat érte replülőgépről, melynek roncsát egy tengeri vihar azonnal magával ragadja, és ezzel el is tűnik a történetből. A gyerekek a sziget különböző pontjain érnek földet, és lassacskán egybegyűlnek.

Kivétel ez alól egy angol bentlakásos iskola fiú-kórusa, akik valahogyan együtt maradtak, de egyik se ismeri a másikat, sőt, még a repülőről sem ismeri föl egy útitársát sem. Senkinek

nincs egy szál csomagja sem, kivéve a kollégiumi fiúknak, akiknek az iskolai egyenruhájuk és köpönyegük is ott van velük. Ennivalót és vizet mindenki gond nélkül talál, és azok kivételével, akik egyből meghalnak az elején, senkinek haja szála sem görbül. A pálmafák megvédik őket a nap sugárzásától, a sziklák remek úszómedencét biztosítanak, a vadmalacok pedig pompás kis ösvényeket taposnak ki az erdőben, ahol egyből fel is kínálkoznak zsákmánynak.

Eleinte, egy Ralph nevű gyerek irányítása alatt, a fiúk megpróbálnak kunyhókat építeni és jelzőtüzet gyújtani a sziget közepén álló hegy tetején, de ez nem tart sokáig, mivel hamarosan Jack Merridew vezetésével addig szelíd tevékenységeik vandalizmusba csapnak át. Jack először malacokat gyilkol, majd befesti arcát színesre, végül saját törzset alapít, amit erőszakos eszközökkel tart maga mellett. Két fiút meg is ölnek a törzs tagjai, és végül már csak Ralph marad, aki nem hajlandó közéjük állni. Fantasztikus kalandregény, két monumentális erdőtüzzel, egy halott ejtőernyőssel, egy „égi háborúval”, állatok és gyerekek lemészárlásával és egy hatalmas emberűző-fináléval megspékelve.

A Times kritikusa így szól: „Mr. Golding nagyon jól ismeri a fiúk természetét”, és számomra elképesztő módon a könyv élénk realizmusát dicséri. Azon kívül, hogy a regény teljesen irreális, semmiféle bizonyítékul nem szolgál arra nézve, hogy Mr. Golding ismerné a fiúk természetét. Amikor a sok fiú összegyűlik, nem azt beszélnek meg, hogyan is kerültek a szigetre, mit is csináltak azóta. Nem izgatják magukat azon, mi is lesz velük, és a többi utassal sem foglalkoznak, akiket a roncsban a tenger árja besodort a nyílt vizekbe.

Összesen négy fiút rajzol meg részletesen az író. Az első Ralph, az öntudatos, jóképű, sportos vezéregyéniség, aki haloványan rebesgeti, hogy valamit tenni kéne. Malacka gátlásos, gyenge fizikumú, társasági lénynek nem mondható, de értelmes, aki tudja is, mit kéne tenni. A harmadik a sorban

Jack Merridew, az agresszív, arrogáns ex-kollégista kórusvezető. Végül Simon a visszahúzó, magányos farkas, aki érzi valamiféle felsőbb isteni hatalom jelenlétét a szigeten.

A regény Jack Merridew három másik társa fölötti győzedelmeskedésének története – az erőszak győzelme a felelősségtudat, értelem és vallás felett. Ez egy egyszerű tanmese, a felnőttek világára való célzásokkal átszőve.

Ralph, Malacka, Simon és az egyéniség-nélküli ikrek, Sam és Erik kivételével az összes fiút csak a pancsolás és lustálkodás érdekli, egyik sem akarja felderíteni a szigetet, vagy bármi építő jellegű tevékenységbe fogni. Valójában azonban nagyon kevés az olyan gyerek ebben a korosztályban, aki a tespedést választja, miközben lehetne bunkert építeni, a környéket felderíteni, halászni, játszani, főzőcskézni, nagy terveket szőni. William Golding nem Robinson Crusoe-sra vagy Kincses szigetesre akarta írni a könyvét, ő tanmesét költött, és mint ehhez, szüksége volt egy tunya emberekből álló céltalan csoportra, így ezt írta meg. Ez nem mondható éppen realiztikusnak.

A négy egyéniséggel bíró fiú közül három ellenáll a vadon barbár szavának. Jack Merridew-t csak az arctalan tömeg követi. Jack maga az erőszak és primitivizmus megtestesítője. De ki is ő? Ő az iskolások vezetője és a vezéregyéniség. Kifejezetten az egyenruhás fiúk vezetőjeként jelenik meg a szigeten. Ő az, aki az otthoni világ tekintélyelvűségének képviselője, de mégsem Jack az, aki visszatartja a gyerekeket a kegyetlenkedéstől, hanem éppen ő viszi bele a többieket.

A könyv végén Ralph az „ember szívének sötétségét” siratja. Az „ember” szívről szól, és nem a „gyerek”-éről. Milyen kár, hogy általában mégis az utóbbit értik alatta az olvasók; nem a szimbolikát látják benne, hanem szó szerint veszik a leírtakat.

„A legyek ura” igazi üzenete, nem az, hogy a gyerekek felnőtt

irányítás nélkül barbárokká válnak, hanem az, hogy a felnőtt társadalomban tanultak viszik őket bele a barbarizmusba.

(David Gribble 25 éven át volt a Dartington Hall demokratikus iskola tanára, később ő alapította a ma is működő Sands Iskolát, amely a Devon megye Ashburton nevű városában van.)

Fordította: Miskolczy Zsuzsanna

Kapcsolódó oldalak:

- Fóti Péter: Bill Curry és a Dartington Hall Iskola
- Fóti Péter: A legyek ura vagy Summerhill – A.S. Neill és William Golding elmaradt vitája
- John Holt: Elhanyagolt fiatalok közössége